

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale
Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Nieuwsflits
December 2018

Thematiek

Samenwonen

“Wanneer men recht heeft op erg verschillende uitkeringen naargelang men alleen of samenwoont, is dat een catastrofe voor het gezinsleven. Degene die op niks meer recht heeft, wordt verplicht op de kap van de andere te leven. Dit zet koppels ertoe aan uit elkaar te gaan, maar het breekt ook de relaties tussen ouders en kinderen: kinderen leven niet meer samen met hun vader, jongeren moeten het huis verlaten wanneer ze 18 worden...”

Dit citaat uit het recentste tweejaarlijkse Verslag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede over [burgerschap en armoede](#) getuigt van de grote impact van het ‘statuut samenwonende’ op het leven van mensen in armoede. Onder deze noemer verstaan we alle situaties waarin mensen - omwille van het feit dat ze samenwonen - een lager bedrag ontvangen aan vervangings- of bijstandsuitkeringen of aan sociale toeslagen, correcties of voordelen dan alleenstaanden, of er helemaal geen recht op hebben.

De situaties waarin het statuut samenwonende voor mensen in armoede problemen veroorzaakt, zijn heel divers. Het gebeurt dat koppels niet samen gaan wonen en zelfs uit elkaar gaan, dat vaders hun gezin verlaten en dat ouders hun meerderjarige kinderen aan de deur zetten om het financieel iets minder slecht te hebben (gezin). Het gebeurt ook dat mensen geen familie, vrienden of lotgenoten in huis durven te nemen uit schrik daar financieel voor gestraft te worden (solidaire burgers). Of dat mensen ervan afzien een woning en de woonkosten te delen met andere uitkeringsgerechtigden om het hoofd te kunnen bieden aan de hoge huurprijzen voor een degelijke woning (woningdelers). Allemaal situaties waarin mensen met een inkomen uit arbeid er wel sociaal en financieel op vooruit kunnen gaan door samen te wonen.

Mensen in armoede kunnen hun leven niet verbeteren door te gaan samenwonen

Integendeel, ze gaan er financieel op achteruit en hun recht op een gezinsleven, op wonen en op privacy komt in gevaar. Wanneer uitkeringsgerechtigden gaan samenwonen verliezen ze een deel van hun inkomen. Als samenwonende ontvangen ze immers een lagere vervangings- of bijstandsuitkering dan als alleenstaande. In sommige gevallen hebben ze zelfs geen recht meer op een bijstandsuitkering en zijn ze financieel volledig afhankelijk van de persoon waarmee ze samenwonen. Of ze komen niet langer in aanmerking voor sociale correcties, zoals het sociaal telefoontarief of een sociale toeslag bij de

kinderbijslag. Deze financiële terugval maakt dat mensen niet gaan samenwonen hoewel ze dat wel zouden willen of dat ze zich elders domiciliëren terwijl ze in de feiten toch samenwonen.

Het inkomensverlies als samenwonende gaat bovendien gepaard met een sterke druk op het privéleven. Het OCMW en andere uitkeringsinstanties controleren immers of je alleenstaande dan wel samenwonende bent. Deze controles, zeker huisbezoeken, kunnen zeer ingrijpend en vergaand zijn. Ze doen vermoeden dat de criteria om iemands woon- en gezinssituatie vast te stellen duidelijk zijn. Niets is minder waar. Zowel de definities van gezin, huishouden en samenwonen in verschillende regelgevingen als de toepassing en interpretatie ervan in de praktijk zijn erg verschillend met uiteenlopende gevolgen voor de betrokkenen. Hun vrijheid om zelf te kiezen hoe en met wie ze willen samenwonen en hun leven delen wordt beperkt. Tegelijk worden ze geconfronteerd met een grote rechtsonzekerheid die hun bestaansonzekerheid nog vergroot.

Statuut samenwonende onder vuur

Mensen in armoede klagen het statuut samenwonende en de problematische gevolgen ervan reeds aan sinds het Algemeen Verslag over de Armoede. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede behandelde de thematiek in zijn tweejaarlijkse Verslagen over [sociale bescherming](#) en over [burgerschap en armoede](#). In april 2018 organiseerden we een [reflectievoormiddag 'voorbij het statuut samenwonende'](#) in de Senaat om de kwestie hoger op de maatschappelijke en politieke agenda te zetten. Ook andere organisaties zoals enkele verenigingen waar armen het woord nemen, vakbonden, Samenhuizen vzw, *la Ligue des familles*, *les Equipes Populaires* en *l'Atelier des droits sociaux* besteden aandacht aan de problematiek.

Het is duidelijk dat het om een complex gegeven gaat. Het betreft immers verschillende uitkeringen en regelgevingen en dus ook verschillende groepen mensen (uitkeringsgerechtigde werkzoekenden, personen met een invaliditeitsuitkering, leefloners, personen met een handicap met een tegemoetkoming, ...) die er dagelijks de gevolgen van dragen op verschillende levensdomeinen (inkomen, wonen, gezin, privacy, keuzevrijheid ...) en in verschillende situaties.

Samenwonen erkennen, ondersteunen en aanmoedigen

De kwestie van samenwonen vraagt om politieke actie. Daarom heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede de problematiek en de aanpak van het statuut samenwonende centraal gesteld in zijn memorandum voor de federale en regionale verkiezingen.

We vragen dat de toekomstige regeringen van de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten werk maken van het statuut samenwonende als prioriteit in hun armoedebeleid. We benadrukken het onderscheid tussen de verschillende situaties waarin mensen gaan samenwonen, als gezin, als solidaire burgers of als woningdelers. Er zijn immers verschillende oplossingen nodig om er, in deze verschillende situaties, voor te zorgen dat de betrokkenen erop vooruit kunnen gaan. We beklemtonen ook dat oplossingen op verschillende beleidsdomeinen – en niveaus moeten uitgewerkt worden en elkaar moeten versterken om echt een verschil te kunnen maken voor mensen in armoede.

Het memorandum stelt drie groepen van aanbevelingen voor. We vragen vooreerst om maximaal in te zetten op de realisatie van ieders rechten. Zo dient het bedrag van de uitkeringen voor samenwonenden opgetrokken te worden, rekening houdend met hun werkelijke schaalvoordeel en moet er aandacht zijn

voor het recht op privacy bij controles. Een tweede groep aanbevelingen pleit voor het herbekijken, harmoniseren en correct toepassen van de huidige gezinscategorieën. Tot slot kunnen bestaande beleidsinstrumenten (zoals de Interministeriële Conferentie, onderzoek, ex-ante impactanalyses) beter ingezet worden om maatregelen op elkaar af te stemmen en te evalueren op hun impact op het leven van mensen in armoede.

Het [memorandum](#) van het Steunpunt tot bestrijding van armoede is beschikbaar op zijn website en zal de komende weken worden besproken met de politieke partijen.

Actueel

Duurzaamheid en armoede

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft, ter voorbereiding van zijn volgend tweemaalig Verslag 2018-2019, de verkennende fase van het overleg rond 'duurzaamheid en armoede' verder gezet. Tijdens de bijeenkomsten in oktober en december wisselden de deelnemers van gedachten rond verschillende vragen die de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen oproepen: de impact van ongelijkheden op het welbevinden op school en de rol van het onderwijs in de constructie van een duurzame samenleving, waardig werk, duurzame productie en consumptie, duurzame steden en gemeenschappen...

We sluiten de verkennende fase af op de overlegvergadering van 15 januari 2019. Daarna hebben we tot september 2019 reeds 5 bijeenkomsten gepland die in het teken staan van het ontwikkelen en formuleren van aanbevelingen en die zullen uitmonden in het volgende tweemaalig Verslag.

Reflectiedag met IGO

Op 7 december organiseerde het Steunpunt, in samenwerking met het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO), een reflectiedag met als titel 'De kijk van magistraten op armoede'. Dit is een gelegenheid voor magistraten en verenigingen om samen na te denken over situaties van armoede. Het verslag van deze dag zal op onze website gepubliceerd worden. In afwachting kan u het verslag van de vorige reflectiedag in 2017 [hier](#) raadplegen.

Recente publicaties van het Steunpunt

- [Advies](#) van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting over het Wetsontwerp van 8 oktober 2018, waarvan titel 9 een vorderingsrecht ter verdediging van collectieve rechten plant in te voeren, 5 november 2018.
- Interview met Veerle Stroobants: '[Sortir des pièges du statut de cohabitant](#)'. Dans : En Marche, 4 octobre 2018, p. 5.

Alle artikels van de medewerkers van het Steunpunt tot bestrijding van armoede zijn beschikbaar [online](#).

Thematiek van de volgende nieuwsflits

De thematiek voor de volgende nieuwsflits is '*Ex ante analyse van de impact van regelgeving op armoede*'.

Het team van het Steunpunt kijkt ernaar uit om in 2019 opnieuw met u samen te werken !

Volg het Steunpunt via Twitter @Luttepauvrete

De actualiteit van het Steunpunt kunt u volgen op Twitter door het volgen van @Luttepauvrete

Aarzel niet om de berichten te retweeten of te reageren!

Als u wenst **in te schrijven** voor de nieuwsflits van het Steunpunt, klik [hier](#) en stuur ons een e-mail met uw contactgegevens.

Wenst u zich **uit te schrijven** uit ons adresbestand [e-mail](#) ons, u ontvangt dan niet langer e-mails van het Steunpunt (nieuwsbrieven, uitnodigingen, persberichten)